

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

٩٦٦٢١

دانشگاه پیام نور مرکز تهران

دانشکده علوم انسانی

گروه علوم تربیتی

دانشگاه پیام نور - مرکز تهران - گروه علوم انسانی
پایان نامه در رشته

L	نام دانشجو
۲۴۱	نام آرد و شماره
۸۴۸/۲۲	شماره و گروه

پایان نامه برای دریافت کارشناسی ارشد در رشته برنامه ریزی آموزشی

عنوان:

بررسی نقش دروس علوم و فارسی پایه دوم ابتدایی در پرورش خلاقیت

(از دیدگاه معلمان)

اطلاعات آرد و شماره
پایان نامه

پژوهش و نگارش:

لیلا رجبعلیان

۱۳۸۷ / ۲ / ۱۱

استاد راهنما:

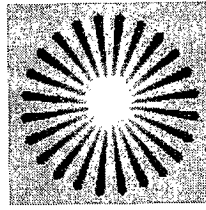
دکتر بهمن زندگی

استاد مشاور:

دکتر عیسی ابراهیم زاده

سال تحصیلی ۸۴-۸۳

۹۷۶۲۱

دانشگاه پیام نور - مرکز تهران

تصویب نامه

پایان نامه تحت عنوان

بررسی نقش دروس علوم و فارسی دوم ابتدائی در پرورش خلاقیت
مربیان سرکارخانم لیلا جلیان دانشجو کتسراشته علوم تربیتی (برنامه ریز آموزش)

به تأیید هیات

۷

۱۸۶۵ با درجه :

در تاریخ: ۸۴/۴/۱۵ شماره و

داوران به شرح ذیل رسید.

امضاء

زنده

زنده

هیات داوران

استاد راهنما

استاد مشاور

استاد داور

نام و نام خانوادگی

آقای دکتر زندگی

آقای دکتر ابراهیم زاده

آقای دکتر قاسم زاده

ماینده گروه آقای دکتر زندگی

تقدیم به:

پدر و مادر و همسر مهربان و عزیزم که با محبت های
بی دریغشان همواره مرا یاری کرده اند.

تقدیر و تشکر

پیشاپیش بر خود وظیفه می‌دانم از تمام کسانی که در کلیه مراحل زندگی و تحقیق حاضر اینجانب را یاری کرده‌اند از جمله: پدر و مادر، کلیه معلمان و دبیران از مقطع پیش دبستانی تا دانشگاه، استاد راهنما جناب آقای دکتر بهمن زنگنه، استاد مشاور جناب آقای دکتر عیسی ابراهیم زاده، استاد داور جناب آقای دکتر حسن قاسم زاده و همسرم سپاسگزاری و تقدیر نمایم تا شاید در مقابل عنایت و محبت آن عزیزان به وظیفه خویش عمل کرده باشم.

لیلا رجبعلیان

۱- فصل اول: کلیات تحقیق

۲	۱-۱- مقدمه
۳	۲-۱- بیان مسئله
۵	۳-۱- اهمیت پژوهش
۷	۴-۱- اهداف تحقیق
۷	۵-۱- فرضیه های تحقیق
۸	۶-۱- تعاریف اصطلاحات

۲- فصل دوم: چارچوب نظری و پیشینه تحقیق

۱۱	۱-۲- مبانی نظری
۱۱	۱-۱-۲- نوآوری
۱۳	۲-۱-۲- تفکر
۱۴	۳-۱-۲- شیوه های تفکر و تفکر خلاق
۱۸	۴-۱-۲- تعریف خلاقیت
۲۳	۵-۱-۲- نظریه های خلاقیت
۳۳	۶-۱-۲- مراحل تفکر خلاق
۳۶	۷-۱-۲- اجزاء خلاقیت
۳۹	۸-۱-۲- ارتباط خلاقیت و هوش
۴۲	۹-۱-۲- خصوصیات افراد خلاق
۴۷	۱۰-۱-۲- موانع موجود در برابر تفکر خلاق
۵۵	۱۱-۱-۲- شیوه های آموزش و تمرین خلاقیت

۶۶	۲-۱-۱۲- شیوه های پرورش خلاقیت در مدرسه
۷۳	۲-۲- پیشینه عملی تحقیق
	۳- فصل سوم: روش شناسی تحقیق
۸۳	۳-۱- مقدمه
۸۳	۳-۲- جامعه آماری
۸۴	۳-۳- حجم نمونه
۸۴	۳-۴- شیوه نمونه‌گیری
۸۴	۳-۵- ابزار جمع‌آوری اطلاعات
۸۵	۳-۶- روش تحقیق
۸۶	۳-۷- روشهای تجزیه و تحلیل اطلاعات
۸۶	۳-۸- روش اجرای تحقیق
۸۷	۳-۹- روائی و اعتبار ابزار جمع‌آوری اطلاعات
	۴- فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها
۸۹	۴-۱- مقدمه
۸۹	۴-۲- بخش توصیفی
۱۳۱	۴-۳- بخش استنباطی
	۵- فصل پنجم: نتیجه گیری و بحث
۱۳۷	۵-۱- نتایج توصیفی
۱۳۹	۵-۲- نتایج استنباطی
۱۴۱	۵-۳- بحث و نتیجه گیری
۱۴۲	۵-۴- محدودیتهای تحقیق
۱۴۲	۵-۵- پیشنهادات

منابع و مأخذ:

۱۴۵	کتاب
۱۴۶	مقاله
۱۴۷	پایان نامه
۱۴۸	منابع انگلیسی
	پیوستها:
۱۵۰	نمونه پرسشنامه معلمان
۱۵۶	واژه نامه فارسی
۱۶۰	واژه نامه انگلیسی

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۸۳	جدول شماره ۱-۳: اطلاعات توصیفی مربوط به تعداد افراد جامعه آماری
۸۹	جدول شماره ۱-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به جنسیت
۹۰	جدول شماره ۲-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سابقه تدریس
۹۱	جدول شماره ۳-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به مدرک تحصیلی
۹۲	جدول شماره ۴-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به مدرک تحصیلی
۹۳	جدول شماره ۵-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۲
۹۴	جدول شماره ۶-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۳
۹۵	جدول شماره ۷-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۴
۹۶	جدول شماره ۸-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۵
۹۷	جدول شماره ۹-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۶
۹۸	جدول شماره ۱۰-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۷
۹۹	جدول شماره ۱۱-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۸
۱۰۰	جدول شماره ۱۲-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۹
۱۰۱	جدول شماره ۱۳-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۱۰
۱۰۲	جدول شماره ۱۴-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۱۱
۱۰۳	جدول شماره ۱۵-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۱۲
۱۰۵	جدول شماره ۱۶-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۱۳
۱۰۶	جدول شماره ۱۷-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۱۴
۱۰۷	جدول شماره ۱۸-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۱۵
۱۰۸	جدول شماره ۱۹-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۱۶

- ۱۰۸ جدول شماره ۲۰-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۱۷
- ۱۱۰ جدول شماره ۲۱-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۱۸
- ۱۱۱ جدول شماره ۲۲-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۱۹
- ۱۱۲ جدول شماره ۲۳-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۲۰
- ۱۱۳ جدول شماره ۲۴-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۲۱
- ۱۱۵ جدول شماره ۲۵-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۲۲
- ۱۱۶ جدول شماره ۲۶-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۲۳
- ۱۱۸ جدول شماره ۲۷-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۲۴
- ۱۱۹ جدول شماره ۲۸-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۲۵
- ۱۲۱ جدول شماره ۲۹-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۲۶
- ۱۲۲ جدول شماره ۳۰-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۲۷
- ۱۲۳ جدول شماره ۳۱-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۲۸
- ۱۲۴ جدول شماره ۳۲-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۲۹
- ۱۲۵ جدول شماره ۳۳-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۳۰
- ۱۲۶ جدول شماره ۳۴-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۳۱
- ۱۲۷ جدول شماره ۳۵-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۳۲
- ۱۲۸ جدول شماره ۳۶-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۳۳
- ۱۲۹ جدول شماره ۳۷-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به سؤال شماره ۳۴

جدول شماره ۳۸-۴: اطلاعات توصیفی آزمون تی تست تک متغیره مربوط به ایجاد زمینه خلاقیت توسط کتاب

۱۳۰ فارسی

جدول شماره ۳۹-۴: اطلاعات توصیفی آزمون تی تست تک متغیره مربوط به ایجاد زمینه خلاقیت توسط کتاب

۱۳۱ علوم

جدول شماره ۴۰-۴: اطلاعات توصیفی آزمون تی تست دو گروه در زمینه تفاوت میزان خلاقیت آفرینی کتابهای فارسی و

۱۳۳

علوم

جدول شماره ۴۱-۴: اطلاعات توصیفی آزمون تی تست دو گروه مستقل در زمینه تفاوت میزان خلاقیت آفرینی کتاب

۱۳۴

فارسی از دیدگاه معلمان زن و مرد

جدول شماره ۴۲-۴: اطلاعات توصیفی آزمون تی تست دو گروه مستقل در زمینه تفاوت میزان خلاقیت آفرینی کتاب علوم

۱۳۵

از دیدگاه معلمان زن و مرد

۱۴۰

جدول شماره ۴۳-۵: خلاصه یافته های پژوهش در خصوص آزمون فرضیه ها

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۱۰۴	نمودار شماره ۱-۴: نمودارستونی مربوط به برانگیختن تفکر خلاق دانش‌آموزان در درس فارسی
۱۰۴	نمودار شماره ۲-۴: نمودارستونی مربوط به برانگیختن تفکر خلاق دانش‌آموزان در درس علوم
۱۱۰	نمودار شماره ۳-۴: نمودارستونی مربوط به میزان نقد و بررسی دانش‌آموزان از تصاویر و پرسشهای کتاب فارسی
۱۱۰	نمودار شماره ۴-۴: نمودارستونی مربوط به میزان نقد و بررسی دانش‌آموزان از تصاویر و پرسشهای کتاب علوم
۱۱۵	نمودار شماره ۵-۴: نمودارستونی مربوط به میزان زمینه‌سازی لازم برای سازماندهی و ساده‌سازی مشاهدات دانش‌آموزان از کتاب فارسی
۱۱۵	نمودار شماره ۶-۴: نمودارستونی مربوط به میزان زمینه‌سازی لازم برای سازماندهی و ساده‌سازی مشاهدات دانش‌آموزان از کتاب علوم
۱۱۸	نمودار شماره ۷-۴: نمودارستونی مربوط به میزان ارائه جواب‌های متفاوت دانش‌آموزان نسبت به آنچه در کتاب فارسی آمده است
۱۱۸	نمودار شماره ۸-۴: نمودارستونی مربوط به میزان ارائه جواب‌های متفاوت دانش‌آموزان نسبت به آنچه در کتاب علوم آمده است
۱۲۱	نمودار شماره ۹-۴: نمودارستونی مربوط به میزان ارائه تعاریف متفاوت دانش‌آموزان نسبت به کتاب فارسی
۱۲۱	نمودار شماره ۱۰-۴: نمودارستونی مربوط به میزان ارائه تعاریف متفاوت دانش‌آموزان نسبت به کتاب علوم
۱۲۲	نمودار شماره ۱۱-۴: نمودارستونی مربوط به آنکه تا چه حد در کتاب فارسی دانش‌آموزان خواسته می‌شود یک داستان تازه بنویسند
۱۲۹	نمودار شماره ۱۲-۴: نمودارستونی مربوط به آنچه تا چه حد کتاب علوم شرايطی را فراهم می‌کند که دانش‌آموزان به طور گروهی برای حل یک مسئله کار کنند و نظرات مبتکرانه دهند
۱۳۰	نمودار شماره ۱۳-۴: نمودارستونی مربوط به آنکه تا چه حد آزمایشات کتاب علوم همراه با لذت برای دانش‌آموزان است

نام و نام خانوادگی دانشجو: لیلا رجبعلیان

عنوان پایان نامه (رساله): بررسی نقش دروس علوم و فارسی پایه دوم ابتدایی در پرورش خلاقیت (از دیدگاه

معلمان)

استاد راهنما: دکتر بهمن زندی

استاد (اساتید مشاور): دکتر عیسی ابراهیم زاده

مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد رشته: برنامه ریزی آموزشی گرایش: علوم تربیتی

دانشگاه: پیام نور دانشکده: علوم انسانی تاریخ فارغ التحصیلی: تیرماه ۸۴ تعداد صفحه: ۱۶۴

کلید واژه ها: خلاقیت، کتاب درسی، کتاب فارسی و کتاب علوم دوره دوم ابتدایی.

چکیده:

توانایی تفکر خلاق موهبتی الهی است که بالقوه در انسان به ودیعه نهاده شده است، اما ظهور و شکوفایی آن مستلزم پرورش آن است. همه انسان ها در کودکی از استعداد خلاق برخوردارند، لکن عدم وجود محیطی مناسب، و بی توجهی و عدم تقویت این توانایی مانع ظهور آن می گردد. برای هر جامعه ای وجود افراد خلاق بر خوردارند، بنابراین اهمیت زیادی دارد، زیرا جوامع در دوره انتقال و تغییر نیاز مبرمی به راه حل های خلاق برای مسائل حال و آینده خود دارند. بنابراین هدف این تحقیق بررسی نقش دروس علوم و فارسی دوم دبستان در پرورش خلاقیت دانش آموزان از دیدگاه معلمان می باشد. جامعه آماری در این پژوهش عبارت است از معلمان پایه دوم ابتدایی دبستانهای عادی - دولتی شهر تهران در مناطق ۳، ۵، ۶، ۸، ۱۲ و برای انتخاب واحد های مورد مطالعه (آموزگاران) از روش تصادفی خوشه ای استفاده گردیده است.

فرضیات اصلی این تحقیق عبارتند از: ۱- از دیدگاه معلمان پایه دوم ابتدایی، کتاب فارسی زمینه ایجاد خلاقیت در دانش آموزان را فراهم می کند. ۲- از دیدگاه معلمان پایه دوم ابتدایی، کتاب علوم زمینه ایجاد خلاقیت در دانش آموزان را فراهم می کند. ۳- بین میزان خلاقیت آفرینی کتاب علوم و کتاب فارسی تفاوت وجود دارد.

ابزار گردآوری داده ها، پرسشنامه محقق ساخته و مصاحبه بوده است که هر کدام از این ابزارها به منظور گردآوری داده های خاص به کار رفته است. پس از جمع آوری داده های مورد نیاز، آنها طبقه بندی، تلخیص و تحلیل شدند و با استفاده از روشهای آمار استنباطی، به آزمون فرضیه های پژوهش اقدام گردید.

نتایج بدست آمده حاکی از این مطلب است که هر دو کتاب فارسی و علوم زمینه ایجاد خلاقیت در دانش‌آموزان را فراهم می‌کنند و بین میزان خلاقیت آفرینی این دو کتاب تفاوت وجود دارد. بنظر می‌رسد با توجه به تغییرات انجام شده بر مبنای پرورش خلاقیت در دانش‌آموزان در کتاب فارسی دوم ابتدایی در سال تحصیلی اخیر و همچنین در کتاب علوم دوم ابتدایی در دو سال گذشته نتایج مثبتی پدیدار شده است و چنانکه معلمان اظهار داشته‌اند بین میزان خلاقیت آفرینی این دو کتاب تفاوت وجود دارد بطوریکه کتاب علوم خلاقیت آفرینی بیشتری نسبت به کتاب فارسی دارد.

بنابراین پیشنهاد می‌شود: ۱- از آنجائیکه موضوع خلاقیت نیازمند تحقیقات طولی است، روند خلاقیت در پایه‌های دیگر نیز مورد مطالعه قرار گیرد. ۲- مطالعه، پژوهش و تحلیل ابعاد و زوایای مختلف خلاقیت به طور مستقل انجام گیرد. بنابراین پیشنهاد می‌شود پژوهش حاضر در سایر دروس نیز انجام گیرد. ۳- برگزاری دوره‌های شیوه‌آموزش و تمرین خلاقیت برای معلمان بخصوص در پایه ابتدایی. ۴- شیوه‌های پرورش خلاقیت در خانواده دارای اهمیت خاصی است که نیازمند یک پژوهش مستقل است.

فصل اول:

کلیات تحقیق

بسیاری چنین می‌پندارند که ابداع، خصوصیت ذاتی برخی است که با این توانایی متولد می‌شوند. در صورتیکه مدتهاست ثابت شده است که این استعداد در نوع بشر به اندازه حافظه عمومیت دارد و می‌توان آن را با کاربرد اصول و تکنیک‌های معینی، با ایجاد طرز فکرهای جدید، با اجتناب از عادات و عواملی که این استعداد را خفه می‌کند، و با کاربرد مداوم آن، خلاقیت را پرورش داد. (قاسم زاده ۱۳۷۱)

نهیضت پرورش استعداد خلاقیت و ابداع در کشورهای مختلف، خاصه در کشورهای صنعتی پیشرفته، به سرعت در حال رشد بوده و مورد پذیرش قرار گرفته است و با وجودیکه نهضتی جوان است تحقیقات و گسترش در این زمینه توسط گالتون^۱، والاس^۲ و دیگران بصورت مطالعاتی محدود انجام شده بود که لااقل به سالهای دهه ۱۹۳۰ باز می‌گردد، ولی تا آن زمان خلاقیت به عنوان موهبتی که به افراد قلیلی از اجتماع اعطا شده، در نظر گرفته می‌شد. اما بطور کلی تحقیقات تجربی و گسترده مربوط به خلاقیت از اواخر دهه ۱۹۵۰ در ایالات متحده آمریکا آغاز شده است. شوک اسپوتنیک در اواخر ۱۹۵۰ حرکت گسترده‌ای را در مراکز علمی و تحقیقاتی آمریکا موجب گردید. این جنبش با هدف جبران عقب‌ماندگی‌های علمی - تحقیقاتی غرب و با بکارگیری امکانات مالی قابل توجه صورت پذیرفت و باعث رشد سریع تحقیقات مربوط به خلاقیت شد.

گیلفورد^۳ (۱۹۵۰) یکی از پیشگامان این گرایش به حوزه خلاقیت محسوب می‌گردد. هدف پروژه تحقیقاتی گیلفورد و همکاران وی آن بود که درباره ماهیت هوش انسان و فرآیند ذهنی که منجر به ظهور رفتار خلاق می‌شود، تحقیق کنند. گروه گیلفورد موفق شد قابلیت‌هایی نظیر سیالی ذهن، انعطاف پذیری و حساسیت نسبت به مسائل را کشف کند. پس از گیلفورد گروه "بارون و مک کینون"^۴ (۱۹۶۲) با هدف تعیین ویژگی‌های شخصیتی افراد خلاق تحقیقات دامنه داری را در دانشگاه کالیفرنیا انجام دادند.

1. Galton
2. Wallace
3. Guilford
4. Barron & Mac Kinnon

تایلور^۱ (۱۹۶۳) و همکاران با جمع آوری سرگذشت افرادی که از لحاظ علمی سرآمد محسوب می شدند، سعی کردند خصوصیات و ویژگی های افراد خلاق را مشخص کنند. تحقیقات مربوط به خلاقیت از آن زمان تاکنون به طور خستگی ناپذیری ادامه یافت و روز به روز بر وسعت و غنای موضوعات مورد مطالعه افزوده می شود. بدین ترتیب سالهای ترقی خلاقیت آغاز شد و هم اکنون نیز این موضوع محور تحقیقات بیشماری است. زیرا برای همگان روشن است که پیشرفت هر فرد و جامعه بدون خلاقیت غیر ممکن است. و موفقیت هر جامعه در بهره مندی و استفاده از تواناییهای خلاق وابسته به شناخت خلاقیت و شیوه های پرورش آن است.

از آنجا که بحث خلاقیت و نوآوری از مهمترین مباحث روان شناختی جهان معاصر است بنابراین توجه به آموزش خلاقیت و نوآوری برای بهره جویی انسانها و جوامع از خلاقیت و نوآوری افراد جامعه مورد توجه بسیاری از برنامه ریزان آموزشی کشورهای جهان قرار گرفته است. بررسیهای انجام شده نشان می دهند روشهای آموزش خلاقیت و نوآوری در کودکان دبستانی بیشترین تأثیر ممکن را می گذرانند. از سوی دیگر روشهای آموزش خلاقیت و نوآوری که مستقیم و غیرمستقیم از نظریه پردازیهای خلاقیت منتج شده اند، بعضاً نیازمند تفکر صوری و انتزاعی بوده و با تفکر عینی کودکان دبستانی همخوانی لازم را ندارند. مسأله اخیر سبب می شود برای اعمال روشهای آموزش خلاقیت، مسایلی مانند چگونگی ایجاد فضایی برای بروز خلاقیت دانش آموزان دبستانی و چگونگی ارائه بازخوردهای مناسب برای تعمیق خلاقیت و نوآوری آنان مطرح شده و به آنان اندیشیده شود. (مرتضی منطقی ۱۳۸۱)

۱-۲- بیان مسئله

توانایی تفکر خلاق موهبتی الهی است که بالقوه در انسان به ودیعه نهاده شده است، اما ظهور و شکوفایی آن مستلزم پرورش آن است. همه انسان ها در کودکی از استعداد خلاق برخوردارند، لکن عدم وجود محیطی مناسب، و بی توجهی و عدم تقویت این توانایی مانع ظهور آن می گردد. برای هر جامعه ای وجود افراد خلاق اهمیت زیادی دارد، زیرا جوامع در دوره انتقال و تغییر نیاز مبرمی به راه حل های خلاق برای مسائل حال و آینده خود دارند. از این رو برای داشتن شناخت صحیح از خلاقیت و فرایند آن لازم است به بررسی نظریه های مختلف درباره خلاقیت پرداخت.

1. Taylor

تورنس^۱ (۱۹۶۸) معتقد است انسان برای بقا نیازمند است قدرت کودکان را توسعه و مورد استفاده قرار دهد زیرا خلاقیت بشر مهم ترین اسلحه او است و با آن می تواند فشارهای روحی ناشی از زندگی روزانه و نیز فشارهای ناشی از امور فوق العاده را از بین ببرد. توین بی^۲ معتقد است اگر جامعه نتواند از موهبت خلاقیت حداکثر استفاده را بنماید و بدتر از این اگر این توانایی را سرکوب کند، انسان، دیگر از حق ذاتی خود یعنی اشرف مخلوقات بودن محروم می گردد، زیرا در آن صورت کم ثمرترین مخلوقات است. (نقل از تورنس ۱۹۶۸). به زعم آزرابل آفرینندگی یا خلاقیت عبارتست از استعدادهایی بی همتا در یک زمینه بخصوص، بنا بر این تعریف، افراد آفریننده افرادی هستند که از اشخاص باهوش خیلی کمیاب تر هستند. (نقل از علی اکبر سیف ۱۳۷۸)

از آنجایی که شناخت مسائل، تحلیل و بازسازی اطلاعات، ابداع راه حل ها یا تعدیل های نو یا بدیع فعالیت های ذهنی هستند که برای فرآیند خلاقیت ضروری است و از آنجا که خلاقیت واژه ای بسیار مبهم است و بین محققان و روانشناسان در مورد تعریف آن اتفاق نظر جامعی وجود ندارد، لذا لازم است که مفهوم خلاقیت با دقت بیشتری بررسی شود، بنابراین در این پایان نامه به تحلیل و بررسی بیشتری پرداخته می شود. خلاقیت یک فرایند است و از اجزایی تشکیل شده است که عبارتند از: مهارت در زمینه مربوط، مهارتهای تفکر و رفتار عملکرد خلاق و انگیزه درونی. افراد در خلاق ترین شرایط به علت علاقه، لذت، رضایت حاصله و چالش کار، مبادرت به انجام کار می کنند و نه از طریق فشار خارجی یعنی انگیزه بیرونی. بنابراین هر انسانی قادر به انجام کاری خلاق در زمینه ای و زمانی می باشد مبنی بر آنکه آن رفتار نو و مناسب باشد.

خلاقیت حوزه افراد «تیزهوش» و «با استعداد» نیست، اگرچه آنها استعداد بالقوه بیشتری دارند که در راه های خلاق به کار برند. خلاقیت می تواند و باید جزئی از زندگی همه افراد، از جمله افراد تیزهوش و با استعداد باشد لیکن مهم ترین عامل در خلاقیت، انگیزه برای انجام کارهای خلاق است. طی تحقیقاتی که در این زمینه انجام شده است

1. Torrance
2. Tyon bee

محققین به این نتیجه رسیده اند که هم خلاقیت سطح بالا و هم خلاقیت سطح پائین هر دو در کودکان دارای هوش بالا و کودکان دارای هوش متوسط دیده می شود.

برای داشتن جامعه خلاق، وجود نظام آموزش و پرورش پویا و خلاق اجتناب ناپذیر است. از آنجائیکه آموزش و پرورش در بر گیرنده عوامل و عناصری است، سازندگی و موفقیت نظام آموزش و پرورش نیز در گرو پویایی عناصر آن است. مهمترین اجزای تشکیل دهنده یک نظام آموزشی عبارتند از: برنامه درسی، محیط آموزشی، معلم و دانش آموزان. این چهار رکن در مجموع عامل تقویت یا تضعیف خلاقیت در دانش آموزان هستند. با توجه به این که پرداختن به هر سه مورد در این رساله ممکن نیست ما در این جا بر عامل برنامه درسی از دیدگاه معلمان متمرکز می شویم.

شاید نقش معلمان در موقعیت یادگیری رسمی تا حدی شناخته شده باشد، اما اگر به نقش وسیع معلم به عنوان الگو و مرشد توجه کنیم، اهمیت او در زندگی کودکان و نوجوانان مستعد و خلاق بیشتر روشن می گردد. از آنجائیکه دروس علوم و فارسی به عنوان بستری مناسب برای معلم جهت رشد خلاقیت دانش آموز است در اینجا نقش این دروس در پایه دوم ابتدایی از دیدگاه معلمان بررسی می شود.

۱-۳- اهمیت پژوهش

وقتی با مسائل عدم تجانس و وابستگی جهانی، منابع طبیعی در شرف اتمام، سرعت تغییرات و مسائلی نظائر آن مواجه می شویم، نیاز به «شعله های بینش درونی» خلاقیت بدیهی است. در حالی که هیچ یک از ما دقیقاً نمی دانیم در آینده چه چیز در انتظار ماست، برخی حقایق و نیازهای آینده به نحو فزایندهی روشن تر می گردد. یکی از این حقایق آن است که باید کوشش قابل ملاحظه ای جهت بدست آوردن تصویر وسیع، پربارتر و دقیق تری از آینده بدست بیاوریم. باید از سوی خانواده ها، مدارس، دانشگاهها و دولتها به این مطلب توجه گردد. این امر برای مؤسسات آموزشی به ویژه حائز اهمیت حیاتی است و قسمت عمده مواد درسی باید برای کمک به دانش آموزان و دانشجویان جهت گسترش، پرمایه تر کردن و دقیق تر کردن تصویر آنان از آینده اختصاص داده شود. بنابراین آموزشی که یک جامعه

ارائه می نماید از تصاویر آن از آینده سرچشمه می گیرد و این موضوع حائز اهمیت بسیاری است. تصاویر دانش پژوهان از آینده تعیین کننده آن است که انگیزش آنان در یادگیری چیست و در پی چه دستاوردهایی خواهند رفت. این تصویر همچنین تعیین کننده توانائی آنان برای زندگی، سازش و رشد کردن در یک جامعه پر از تحول است و در نتیجه به میزان وسیعی تعیین کننده تاریخ آینده است.

نوع آینده در مغز خلاق است که بتواند خود را با الگوی آنچه آینده در بر دارد وفق دهد و این نیاز به شعله های بیش درونی دارد. مهارت های تفکر خلاق باید بعنوان مهم ترین مهارت های سازگاری و قابلیت انطباق شناخته شود. چنین مهارتهایی باید برای مواد درسی مدارس، خانواده ها، بازرگانی، صنعت و سایر مؤسسات اساسی و ضروری تلقی گردد.

از آنجائیکه پیشرفتهای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و آموزشی در گرو افرادی مستعد و خلاق است لذا برای داشتن افرادی خلاق ما به جامعه ای پویا و خلاق نیازمندیم. و در اینجاست که نقش آموزش و پرورش برای پرورش افرادی خلاق ضروری به نظر می رسد. و این تنها زمانی میسر است که نظام آموزش و پرورش در راستای این هدف، از طریق هماهنگی برنامه ریزان آموزشی و درسی، معلمان، تغییر در کتب درسی، دانش آموز محوربودن، ایجاد محیطی آزاد برای تفکر خلاق همراه با کنترل مناسب برای دانش آموزان و هم چنین آموزش والدین بصورت یکپارچه عمل کند. بنابراین به تحقیقات وسیعی درباره خلاقیت نیاز است و این پایان نامه قدم کوچکی است تا وضعیت و جایگاه کنونی خلاقیت را با آنچه می توان در بهبود آن انجام داد در یکی از بسترهای آن یعنی دروس علوم و فارسی پایه دوم ابتدایی نشان دهد.